

Borštnikov prstan 1993: Milena Muhič

Obrazložitev:

Pokojni teatrolog Filip Kalan je o neki znameniti slovenski igralki nekoč med drugim zapisal zanimivo misel o tem, kako se ji tudi v zrelem, visokem ustvarjalnem času poklicne igralka po svoje še zmeraj pozna, da je najprej suvereno obvladovala ljubiteljske odre. To misel bi lahko uporabili tudi pri Mileni Muhičevi, ki je, kakor je znano, svojo pot začela med ljubitelji in že tedaj, v amaterskem gledališči Slava Klavora, ustvarila nekaj markantnih vlog. Seveda je v tej zvezi treba ljubiteljstvo pojmovati kot posebno predanost igranju, kot ogenj in, naj tako rečemo, kar nekakšno erotično razmerje do igralskega umetništva. Če je to razmerje oplemenitenost še z nedvoumno nadarjenostjo, kot je to pri Mileni Muhičevi, potem je, kajpada ob trdem in studioznem delu, pot k najvišjim igralskim dosežkom tako rekoč odprta in nekako samoumevna. Milena stopa po tej poti že dolgo, v svojem ljubem matičnem gledališču, mariborski Drami, domala trideset let. In takoj povejmo: v teh letih se je kot oblikovalka nosilnih vlog v klasičnem in modernem dramskem repertoarju razvila v eno izmed najveljavnejših današnjih slovenskih gledaliških ustvarjalk.

Ko je davnega leta 1964 v Držičevem Dundu Maraju igrala lepo kurtizano Lavro, je bilo o njeni vlogi mogoče prebrati tudi tole spoznanje: »Zdi se, da je Muhičeva bolj karakterna igralka in bi jo bilo treba v prihodnje zasedati predvsem v tej smeri.« Če je ta misel pripisana igralki, ki si je tako rekoč komaj dobro otresla prah s klopi gledališke akademije, vsekakor pa po poklicnem stažu mladi odrski oblikovalki, je v nji malodane jasnovidnega. In vse dosedanje delo Milene Muhičeve je to jasnovidnost izpričevalo in potrjevalo: po svojem primarnem talentu in ožji specialnosti je Milena vsekakor in predvsem karakterna igralka, se pravi ustvarjalka izrazitih, psihološko pogostoma zapletenih ženskih značajev bodisi v klasičnih ali modernih odrskih besedilih, v dramah ali komedijah, čeprav bi se pri tem presojanju – tako po mnenju kritikov kakor najbrž tudi po igralkinem – tehtnica raje samodejno nagibala k postavam današnjih ali, širše povedano, sodobnih dramskih in dramatičnih žensk. Seveda se je igralka na začetku ustvarjalne poti srečevala tudi z dramskimi mladostnicami in ljubimkami, tako npr. z Dorino v Molierovem Tartuffu ali s Francko v Cankarjevem Kralju na Betajnovi, a že kmalu, če ne kar hkrati se spočne in ostane vse do danes nepretrgana sled serije že omenjenih karakternih vlog. Omenimo samo nekatere izrazitejše: Maša v Treh sestrach Antona Pavloviča Čehova, v kateri je pod zunanjo strogostjo tlela huda notranja drama; Maxine Faulk v Williamskovi Noči Iguane, ki je napolnila oder, kakor je bilo zapisano, z Mileninim ironično razvratnim smehom; Claire v Genetovih Služkinjah, ki je kot »pretresljiva, artistično dognana, iz bistva človekove stiske porojena« nevarna moderna ženska po mnenju kritike pomenila prvi vrh na igralkini dotedanji umetniški poti; ali Tanja v Kozakovi Legendi o svetem Che, studiozno izpeljana iz razumskosti in tako rekoč neženskega političnega pragmatizma, najbolj ustreznih lastnosti te zagnane bolivijske gverilke; ali Sestra Monika v Hiengovi Lažni Ivani, vsa stkana iz igrivosti, radoživosti, očarljivosti in ironičnosti, torej iz niti, ki jih je Muhičeva mojstrila zlasti v komedijskih likih npr. kot Kleopatra Lvovna v Ostrovskega komediji Še tak lisjak se nazadnje ujame, kjer je blestela, kakor je bilo zapisano, s cinično gracioznostjo, ali kot »sijajna, sočna, humorno razigrana Linhartovka in Micka« v Kreftovih Kranjskih komedijantih ali humorno sproščena Kremžarjeva v Partljičevi komediji Ščuke pa ni. Še vsaj dveh vlog iz dolgega niza karakternih postav Milene Muhičeve ne gre pozabiti. Najprej Lavra v Krleževi Agoniji, ki jo je igralka

oblikovala nekako dvosmerno: »superiornost, samozavest in ponos, oblikovani predvsem z razumskimi poudarki v razmerju do barona Lenbacha, ter do ljubosumja ranjena ženskost na robu obupa v razmerju do dr. Križovca, oblikovana iz čustvenih niti, živčnih vozlov in tlečih strasti«. In še Celestina v istoimenski tragikomediji Fernanda de Rojasa, takole opisana v kritiki: »Najbolj izostreno, značajsko razčlenjeno in poglobljeno, s preskoki v cinizem opremljeno naslovno vlogo je, kot iz starih gravur posneto, izjedkala Milena Muhič. Njena zvodnica Celestina ni bila sprijena na način površnega zvodništva, marveč vročega obešenjaštva, kakršnemu se je z vso naslodo prepuščala nekoč, v davnih mladih letih. Vsekakor – silovita kreacija!«

Seveda bi s podobnimi karakterizacijami lahko razčlenjevali tudi dolgo vrsto drugih večjih ali manjših Mileninih vlog, npr. Klaro v Jančarjevem Velikem briljantnem valčku, farmacevtko Miro v Hiengovem Izgubljenem sinu, Gospo de Rosemonde v Hamptonovih Nevarnih razmerjih – in tako vse do Ester v Freyevi drami Kri in košute ali kraljice Gertrude v Shakespearovem Hamletu, torej vlogah, ki niso komedijske, zato pa so eminentno karakterne. In pri tem nizanju vsega najznačilnejšega nikakor ne bi smeli pozabiti tako rekoč legendarne Lizike v istoimenski monodrami Milenka Vučetića, ki je na številnih gostovanjih malone do evforičnosti povzdignila igralkino priljubljenost po vsej Sloveniji in ji prisluzila sloves prave »ljudske igralk«, torej časti, ki je dana samo izbrancem.

Čeprav ustvarjalna pot Milene Muhičeve še ni končana, jo je najbrž kljub temu dovoljeno nekako povezati v nedokončno, marveč doslej sklenjeno spoznanje: igralka s svojim darom, temperamentom in znanjem, s svojo markantno fizično prezenco in odrsko kultiviranostjo, z dušeslovno poglobljenostjo in rahločutnostjo oblikuje raznotere, karakterno izostrene ženske postave v starem in zalsti sodobnem dramskem repertoarju, tako v dramah kakor komedijah. Pogostoma vnaša v navidezen zunanji in razumski mir trepetanje in pretres, dvom in ironični odskok, vse to pa je blizu stiskam in tesnobam, grotesknim dramam in tragikam človeka našega časa. Reči smemo, da se z nekakšnim samogibnim prepletom in sežemanjem teh na prvi pogled težko združljivih tipoloških prvin igrilstvo Milene Muhičeve sintetizira v njen zelo ženstven in samonikel, zelo sugestiven osebni igralski slog. Z njim zmeraj, najsi bo v vodilnih ali manjših vlogah, napolnjuje ves oder, z njim se, kakor je bilo rečeno že v začetku, vpisuje med najmarkantnejše sodobne gledališke umetnice.

Vasja Predan

VIR: BILTEN BORŠTNIKOVEGA SREČANJA 1993, ŠTEV 12, OKTOBER 1993